

Kulturdepartementet
Regeringskansliet

Kungliga bibliotekets remissvar på SOU 2018:23 Konstnär – oavsett villkor?

Remissvar Ku2018/00773/KO

Sammanfattning

Kungliga biblioteket (KB) avstyrker förslag 1.2 Förslag till förordning med ändringar i förordning (20101:2012) om fördelning av vissa stadsbidrag till regional kulturverksamhet.

KB menar att utredarens förslag till ändring i förordningen 20101:2012 försvagar istället för att förstärka den regionala biblioteksverksamheten.

Regional biblioteksverksamhet – en del av kultursamverkansmodellen

Regional biblioteksverksamhet lyder under SFS 2013:801 Bibliotekslag och ingår i kultursamverkansmodellen och modellens finansieringsformer, dvs. det statliga anslaget och regionens egenfinansiering. Utöver det kan regional biblioteksverksamhet även få finansiering genom statliga utvecklingsprojekt inom det allmänna biblioteksväsendet, t.ex. satsningen digitalt först. Detta är särskiljande för den regionala biblioteksverksamheten i förhållande till de andra konst- och kulturområden som ingår i modellen.

Regional biblioteksverksamhet har två myndigheter att förhålla sig till, både Kulturrådet och KB, där KB är den myndighet som har ett utvecklingsansvar för hela det allmänna biblioteksväsendet.

Regional biblioteksverksamhet

11 § Varje landsting och de kommuner som inte ingår i ett landsting ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. (SFS 2013:801 Bibliotekslag)

National Library
of Sweden

Utredningens avsaknad av regional biblioteksverksamhet

Den regionala biblioteksverksamheten är en viktig del i det allmänna biblioteksväsendet som på en rad olika sätt bedriver ett kulturfrämjande arbete. Genomgående i hela utredningen saknas dock den regionala biblioteksverksamheten som del av kultursamverkansmodellen, trots att verksamheten idag utgör ett område inom densamma.

Ett exempel på hur regional biblioteksverksamhet lämnats helt utanför utredningens synfält återfinns på s. 416, stycke 3 (där uppföljningen av samverkansmodellen diskuteras) ges bland annat uppräknings av olika personalkategorier och där saknas regional biblioteksverksamhet. I den mån utredningen nämner bibliotek är det i samband bland annat med biblioteksersättningen, medan bibliotekens viktiga läs- och litteraturfrämjande arbete lyser med sin frånvaro. Tillika har regional biblioteksverksamhets lagstadgade uppdrag att stödja de kommunala biblioteksverksamheterna inte heller belysts.

KB konstaterar att utredningen inte diskuterar bibliotekens roll i förmedlingen av kultur, förutom ett antal referenser till biblioteksersättningen men dock utan koppling till det kultur- läs- och litteraturfrämjande arbetet biblioteken utför.

Ställningstaganden och synpunkter

1.2 Förslag till förordning med ändringar i förordning (20101:2012) om fördelning av vissa stadsbidrag till regional kulturverksamhet

KB avstyrker förslaget.

KB menar att utredarens förslag till ändring i förordningen 20101:2012 försvagar istället för att förstärka den regionala biblioteksverksamheten.

KB menar att utan uppräkningsen där varje område finns utskrivet är det stor risk att det med tiden sker förflyttningar så att just regional biblioteksverksamhet hamnar i skymundan, till förmån för de konst- eller kulturområden som vänder sig direkt till utövare eller publik. Genom att stryka uppräkningsen har KB farhågan att de områden som redan i dag har liten resurstilldelning ytterligare kommer att försvagas.

Det allmänna biblioteksväsendet är uppbyggt av tre nivåer, den statliga, den regionala och den kommunala. Den regionala nivån, som sedan

2011 är en del av kultursamverkansmodellen, är en främjande-verksamhet som främst riktar sig till de kommunala biblioteks-verksamheterna. Bibliotekslagen från 2014 är tydlig med det uppdrag som regeringen gett till de regionala biblioteksverksamheterna; *främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet.*

Biblioteken är, som utredaren vidrör på ett flertal ställen i SOU 2018:2, en viktig förmedlare av konstnärliga alster som skapats av författare, men även andra upphovspersoner till musik, spel och film. I utredningen avhandlas biblioteksersättningen, men inte biblioteket som förmedlare och som läs- och litteraturfrämjande verksamhet. Utan bibliotekens främjande- och tillhandhållandeverksamheten skulle dessa upphovspersoners alster ha en väsentligt mindre bred spridning. Det bör därför vara i upphovspersonernas och därmed konstnärspolitikens största intresse att biblioteken fortsatt är en livskraftig plats där det förmedlas medier och läslust och eget skrivande stimuleras.

För att folk- och skolbiblioteken ska kunna fortsätta vara starka främjare av läsning och litteratur behöver verksamheten upprätthållas och utvecklas. Utan stark och kompetent regional biblioteksverksamhet försvåras kommunernas möjligheter att implementera bibliotekslagens intentioner om samverkan, paragraf 14 i bibliotekslagen. Viktig vitalisering som sker genom samverkan avstannar och ny forskning och utveckling är betydligt svårare att sprida till kommunerna med försvagad regional biblioteksverksamhet.

KB har av regeringen fått i uppdrag att ta fram förslag till en nationell biblioteksstrategi. ¹ 8 maj 2018 presenterades det första utkastet på en nationell biblioteksstrategi *Från ord till handling*² där förslag för framtida utveckling av regional biblioteksverksamhet beskrivs på sidan 56-57, fortbildningsuppdraget inom läs- och litteraturfrämjande s. 36 och området läsfrämjande beskrivs på sidan 35-39.

”De regionala biblioteksverksamheterna bör vara stödjande och pådrivande i läsfrämjande verksamheter som kan effektiviseras genom samordning, exempelvis litterära arrangemang med författarbesök. Nära samverkan med och deltagande från författarna är av stort värde, liksom med studieförbunden”.

¹ Regeringsuppdrag: [Kungliga biblioteket ska ta fram en biblioteksstrategi för hela Sverige](#)

Omvärldsrapport, [Den femte statsmakten. Bibliotekens roll för demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering](#)

² [Från ord till handling](#)

Barn och läsning beskrivs på s. 37-38

”Vid landets folkbibliotek har barn och ungdomar av tradition alltid haft och har fortfarande en central plats, oftast med egna avdelningar bemannade av särskilda barn- och ungdomsbibliotekarier, och ett varierat utbud av läsfrämjande verksamheter som oftast inriktas mot läsförståelse, läsupplevelse och barnlitteraturens konstnärliga värde.”

Den nationella biblioteksstrategin har resulterat i en satsning, [Digitalt först](#), som drivs av regional biblioteksverksamhet, och är exempel på utveckling med statlig finansiering utanför samverkansmodellen.

Med hänvisning till de förslag som framförts i Från ord till handling ser KB att detta utredningens förslag om ändring i paragrafen snarare försvagar än förstärker den regionala biblioteksverksamhetens möjligheter att utveckla likvärdig tillgång till den lagstadgade regionala biblioteksverksamheten.

Vidare menar KB att den föreslagna förändring i förordningen öppnar för att regioner/län genom inbördes prioriteringar kan frångå att uppfylla de kulturpolitiska målen i vart och ett av de områden som i dag räknas upp i punkterna 1-7 inom paragraf 8. Det skulle kunna leda till större skillnader regionerna emellan, eller konstområdena emellan.

KB menar också att utredningen bör göra tydlig åtskillnad mellan den statliga styrningen genom bidragsgivning och statlig finansiering genom samverkansmodellen vars kulturplan fungerar som ett äskande. Den statliga styrningen blir tydligare i bidragsgivning jämfört med inom modellen.

2.2.1 Externa möten med myndigheter och intressenter

Kommentar från KB:

KB noterar att samtliga ingående parter i Samverkansrådet förutom KB har getts tillfälle till samråd med utredningen. Vilket KB anser vara olyckligt.

Kungliga biblioteket är biblioteksmyndighet med ansvar att främja samordning och utveckling inom den svenska bibliotekssektorn och ingår i Samverkansrådet och deltar i beredningen av kulturplanerna.

Alla parter i Samverkansrådet, förutom KB, är dessutom remissinstanser.

National Library
of Sweden

9.5.3 Samverkansmodellen

KB tillstyrker stycke 1 och 3:

”Kultursamverkansmodellen har lett till en positiv utveckling av regionernas kulturverksamhet och konstnärsperspektivet har börjat utvecklas i kulturplanerna. Det är angeläget att konstnärernas villkor finns med i kommande analyser och utvärderingar av modellen.”

”Resurserna till det professionella kulturlivet och konstnärerna i regionerna tillförs ytterligare 25 miljoner kronor fr.o.m. 2020.”

KB avstyrker stycke 2:

”Den styrande förordningen för kultursamverkansmodellen ska vara tillitsbaserad, mindre detaljreglerande och ge utrymme för nya konstnärliga uttryck. I linje med detta lämnar utredningen förslag om ändring av förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet.”

I beredningen inom samverkansmodellens beredningsgrupp där KB ingår prövas kulturplanernas innehåll mot det nationella kulturpolitiska målen. KB instämmer inte med utredarens slutsats att det sker en statlig detaljstyrning som framförs under 9.5.3. KB menar att tillitsbaserad styrning gott och väl inryms i redan befintlig modell samt förordningens utformning. KBs åsikt är att det finns ett stort utrymme för nya konstnärliga uttryck inom de nuvarande områdena där det redan finns exempel på områdesöverskridande nyskapande konstnärliga uttryck.

KB ser därför ingen anledning att förordningen behöver omformuleras.

Beslut i detta ärende har fattats av biträdande riksbibliotekarie Lars Ilshammar efter föredragning av handläggare Elisabet Rundqvist. Avdelningschef Christina Jönsson Adrial har deltagit i den slutliga handläggningen.

Lars Ilshammar
Biträdande riksbibliotekarie

Elisabet Rundqvist
Handläggare